

TRILATERAL VERDA

Una de les entitats d'instrumentalització de la sostenibilitat ambiental va ser l'Institut Català de la Mediterrània (ICM) –actual Institut Europeu de la Mediterrània–, creat el 1989 per Jordi Pujol, del qual va nomenar director al seu amic, l'escriptor mallorquí Baltasar Porcel.

L'INSTITUT CATALÀ DE LA MEDITERRÀNIA I L'ESTRATÈGIA AMBIENTAL PEL MAGRIB

SANTIAGO VILANOVA →
PERIODISTA I CONSULTOR AMBIENTAL

La idea que Catalunya disposés d'una entitat per obrir un autèntic debat intercultural i ecològic a la Mediterrània, amb els suports de transferència tecnològica apropiada, havia estat objecte de diverses reunions els anys 1986 i 1987, auspiciades pel conseller de Cultura Joaquim Ferrer. En algunes hi vaig intervenir junt amb l'Eduard Vinyamata, cap de relacions exteriors del Departament, la seva muller Imma Tubella –que acabaria ocupant un alt càrrec a la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTVC)– i l'escriptor Vicenç Villatoro. L'entitat s'havia d'anomenar Institut Oikos o Ecomediterrània. Com era de preveure la nostra proposta no va prosperar, però sí la idea, que finalment va controlar l'escriptor Baltasar Porcel.

El febrer de 1995 l'ICM va organitzar un simposi internacional sobre els «Reptes Ambientals per a la Governabilitat de les Societats Mediterrànies». Pujol i Porcel buscaven projectes per desplegar l'estratègia del nacionalisme català i dels seus empresaris aliats al Magrib. I un cop més convocaren experts, entre els quals Albert Vilalta (conseller de Medi Ambient), Albert Serratosa (director del Pla Territorial Metropolità de Barcelona), Joaquim Tossas (coordinador del Pla del Delta del Llobregat i del Besòs), Manuel Ludevid (Universitat Pompeu Fabra), Antoni Negre (Cambra de Comerç) i Pere Duran Farell, l'home pont amb el Nord d'Àfrica, ben relacionat amb tots els ministeris d'energia de la zona. Entre els científics del sector ambiental convocats hi van assistir Ramon Folch, el malaurat Ramon Margalef i Joandomènec Ros. Hi havia, també, experts de Tunísia i, de manera sorprenent, Ignacy Sachs, un dels pioners del concepte d'«eco-desenvolupament», que havia de proveir «credibilitat».

ESTRATÈGIA AMBIENTAL MEDITERRÀNIA

En aquella ocasió vaig pre-

sentar la ponència «Catalunya. Estratègia tecnològica i mediambiental al Mediterrani» (publicada posteriorment per l'editorial de l'ICM, i per Icària en versió castellana). Algunes de les meves propostes, especialment les empresarials (convenis amb les universitats, aliança d'empreses, sistemes d'observació via satèl·lit...) formarien part de la política de l'ICM per al Magrib durant la dècada dels noranta. El president Pujol, però, va marginar tots els continguts ambientals i ordenà que l'ICM es dediqués a fomentar la deslocalització de sectors empresarials afins al Marroc i a Tunísia i a facilitar les inversions dels grans grups energètics.

A finals de novembre de 1995 l'ICM va promoure el Fòrum Civil Euromed, una gran plataforma per impulsar els negocis al Nord d'Àfrica, inaugurada pel president Pujol i organitzada per Porcel a l'Hotel

Juan Carlos I. En el sector ambiental hi retrobaríem Pere Duran Farell i Albert Vilalta i societats com Agbar i Gas Natural.

El 1997 l'ICM va presentar, de la mà de Ramon Folch, l'Atlas Ambiental de la Mediterrània –fet en col·laboració amb els satèl·lits Landsat i Spot–, i es van iniciar els primers acords amb les universitats, tot creant-se càtedres d'Ecologia amb l'esponsorització de Gas Natural.

L'any 2000, el periodista Andreu Claret, de família ben connectada amb els objectius empresarials del govern nacionalista, va substituir Baltasar Porcel, coincidint amb l'entrada com a vicepresident de l'ICM d'en Josep-Antoni Duran i Lleida. No es va trigar a constituir un Consell Assessor i de Notables sense cap representant de l'ecologia científica o humana. La majoria de càrrecs eren polítics vinculats al PSC o a ICV. Cap dels ponents del simposi de 1995 no va repetir com a assessor. Les idees ja havien estat mallevades.

L'ICM es va transformar en Institut Europeu de la Mediterrània (IEM), un lobby al servei de les inversions de les grans societats energètiques, industrials i turístiques, especialment al Marroc, Algèria, Tunísia, Egipte, el Líban i Turquia. Duran i Lleida va crear un Alt Patronat amb Agbar, Dragados, Port de Barcelona, Endesa, Gas Natural, Planeta, Telefónica o Iberia. Tot al·legant inversions ètiques i sostenibles, l'IEM va comprovar com es podia usar el concepte de sostenibilitat per propiciar un nou colonialisme al Magrib.

L'arribada al Govern de Pasqual Maragall i, doncs, a la presidència de l'IEM no ha fet canviar les estratègies, ja que hi disposa d'un director de confiança (Claret ha estat un periodista vinculat primer al PSUC i després al PSC), i d'una tasca feta favorable a l'enfoc socialdemòcrata de la política exterior catalana pel que fa al Magrib. La prova en seria la incorporació, com a vicepresident, de Miguel Angel Moratinos, ministre d'Afers Estrangers i de Cooperació del Govern Zapatero.

CONTROL POLÍTIC DEL CINEMA MEDITERRANI

Un altre aspecte intervingut pel pujolisme va ser el cinema mediterrani i els negocis

PORCEL VA DIRIGIR L'ICM A L'ÈPOCA PUJOL.

que se'n podien derivar. Si Porcel va ser l'home clau de l'ICM, Isona Passola, presidenta de l'Associació Catalana de Productors Cinematogràfics i Audiovisuals, seria l'encarregada d'aquesta nova estratègia dels regionalistes.

L'octubre de 1997 vaig assistir al Certamen de Cinema Mediterrani de Montpeller on vaig conèixer l'Associació Internacional de Productors Independents del Mediterrani (APIMED), controlada per productors àrabs i especialment de Tunísia. El seu president, Ahmed Boha Eddine Attia, va escoltar amb interès la meua proposta de crear un canal de televisió específicament mediterrani –amb forta incidència sobre els temes ambientals i culturals– i de promoure coproduccions amb Catalunya. Al final del festival, i després d'una votació, vaig sortir elegit membre del Consell d'Administració d'APIMED. Attia havia produït les pel·lícules més comercials del cinema d'autor a Tunísia, especialment del director Nouri Bouzid, i gaudia del vistiplau del president Zine El-Abidine Ben Ali, que encobria amb guions liberals i europeus la repressió política interior.

En l'article 8 dels estatuts de l'APIMED s'aconseguí introduir que el cinema mediterrani havia de promoure el desenvolupament sostenible i la defensa de les cultures autòctones. Vaig reunir-me en diverses ocasions amb Attia a Tunísia per fer avançar aquells projectes. Tot va funcionar fins que els tentacles del president Pujol van apropiarse de la idea. I no precisament per fer-la progressar. Membres de la família del President preparaven ja la seva entrada a la indústria cinematogràfica. Resultat: Attia va acabar disposant d'un despatx de luxe a la seu de l'Institut Català de la Mediterrània, a l'edifici del Banc Atlàntic, i Isona Passola es va encarregar de la vicepresidència de l'APIMED.

L'intervencionisme polític va frustrar un cop més una iniciativa sorgida de l'ecologisme català al servei d'una veritable sostenibilitat.

Proper capítol:

**L'exposició Homo Ecologicus.
La cultura i el turisme insostenibles.**

L'IEM ERA A L'EMBLEMÀTIC EDIFICI DEL BANC ATLÀNTIC (ARA SABADELL-ATLÀNTICO).